

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ,
ОБЛІКУ ТА АУДИТУ**

КАФЕДРА ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для проведення практичних занять з навчальної дисципліни

«Управлінський облік»

для студентів денної та заочної форми навчання

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

освітньої-професійної програми «Облік, аудит та оподаткування»

КИЇВ 2022

Методичні рекомендації для проведення практичних занять з навчальної дисципліни «Управлінський облік» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 071 «Облік і оподаткування», освітньо-професійної програми «Облік, аудит та оподаткування», денної та заочної форми навчання, Київ: НАСОА, 2022. 36 с.

Укладач: Зоріна О.А., професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування, д.е.н., доцент

Затверджено на засіданні кафедри обліку, аудиту та оподаткування
Протокол від «30» серпня 2022 року № 1

Схвалено Вченою радою обліково-статистичного факультету НАСОА
Протокол від «31» серпня 2022 року № 1

ВСТУП

Основою процесів підготовки, прийняття і реалізації управлінських рішень є інформація про внутрішній стан економічної системи, її зовнішнє середовище, а також управлінські дії та їх наслідки. Від об'єктивності, повноти та достовірності цієї інформації, а також вміння користуватися нею значною мірою залежить ефективність управління і відповідно результативність діяльності підприємства. Однією із основних складових частин інформаційної системи підприємства, що забезпечує керівників різних рівнів даними для прийняття управлінських рішень, є управлінський облік.

Управлінський облік у загальному розумінні є сферою знань і сферою діяльності, що пов'язана з формуванням і використанням економічної інформації для управління всередині господарюючого суб'єкта. Управлінський облік через систему оперативного планування контролю й обліку окремих видів діяльності впливає на кінцевий результат – прибуток. Його метою є допомога керівникам у розробці і прийнятті управлінських рішень. Цілі управлінського обліку визначається цілями управління і можуть змінюватися за рішенням адміністрації залежно від інтересів і цілей, поставлених перед керівниками.

Мета: формування у майбутніх спеціалістів теоретичних знань і практичних навиків з організації та методики бухгалтерського управлінського обліку підприємницької діяльності, використання облікової інформації для прийняття управлінських рішень.

Завдання: формування знань про зміст управлінського обліку, його принципах і призначенні; засвоєння теоретичних основ визначення витрат і результатів виробничої діяльності підприємств; обліку витрат виробництва і збуту за видами, місцями формування і об'єктами калькулювання; вивчення порядку реєстрації, обробки, аналізу, передачі облікової інформації у тому вигляді, що відповідає вимогам управлінського персоналу; вивчення сучасних систем виробничого обліку, стандарт-косту, нормативного методу обліку витрат, директ-костингу і особливостей їх застосування на підприємствах різних галузей економіки; використання інформації управлінського обліку для прийняття управлінських рішень і оцінки їх ефективності.

Міждисциплінарні зв'язки: вивчення навчальної дисципліни «Управлінський облік» базується на загальних знаннях економічної теорії, макро- і мікроекономіки, бухгалтерського обліку, аналізу господарської діяльності.

Після опанування курсу «Управлінський облік» студент повинен:

знати:

- сутність, особливості і критерії бухгалтерського управлінського обліку, загальні принципи його побудови;
- методи і способи організації обліку стану і використання ресурсів підприємства з метою управління господарськими процесами і результатами діяльності;
- систему збору, обробки і підготовки інформації по підприємству і його внутрішніх підрозділах;
- проблеми, які вирішують бухгалтери-аналітики в процесі формування інформації, корисної для прийняття управлінських рішень.

вміти:

- використовувати систему знань про принципи бухгалтерського управлінського обліку для систематизації даних про виробничі витрати, оцінку собівартості готової продукції і визначення прибутку;
- вирішувати на прикладі конкретних ситуацій проблеми оцінки ефективності виробництва і збуту нових виробів, робіт, послуг, виміру обсягу і асортименту продукції, капітальних вкладень, управління витратами.

ЗМІСТ ТА ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. МЕТА, ЗМІСТ І ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ, ЙОГО ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК З ФІНАНСОВИМ ОБЛІКОМ

Завдання для практичного заняття 1:

1. Підготуйтеся до обговорення дискусійних питань:

1. Принципи та функції управлінського обліку.
2. Фінансовий та управлінський облік: визначення відмінностей.
3. Залежність управлінського обліку від принципів побудови плану рахунків.

2. Практичні завдання:

Завдання 1.

Вкажіть, які з зазначених тверджень є вірні, а які ні.

Користувачі облікової інформації	Вірне твердження	Невірне твердження
1	2	3
Внутрішньогосподарський (управлінський) облік – система збору, обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх і зовнішніх користувачів у процесі управління підприємством		
Бухгалтерський облік – це процес виявлення, вимірювання, реєстрації та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень		
Елементами методу управлінського обліку є: документація й інвентаризація; оцінка та калькулювання; рахунки і подвійний запис; внутрішня звітність та баланс		
Об'єктами фінансового та управлінського обліку є доходи, витрати та фінансові результати		
Починаючи з 70-х років ХХ ст. працівники управлінської бухгалтерії почали зосереджувати увагу на стратегічному плануванні і прогнозуванні доходів, витрат і фінансових результатів діяльності підприємства		
Управлінський облік у науковій літературі поділяють на два види: проблемний; неproblemний		

Фоми управлінської звітності регулюються Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»		
Користувачами інформації управлінського обліку є потенційні інвестори та кредитори		
Періодичність формування фінансової звітності – квартальна, річна, а управлінської – щоденна, щотижнева, щодакдна, місячна звітність		
Управлінська звітність повинна оприлюднюватися середніми і великими підприємствами		

Завдання 2.

Серед наведених характеристик виберіть ті з них, які стосуються фінансової звітності, і ті, які характеризують управлінську звітність.

Характеристика звітності	Вид звітності
1	2
Є конфіденційною	
Формується відповідно до стандартів обліку	
Містить інформацію за минулі періоди	
Її форма залежить від інформаційних потреб підприємства	
Є оперативною, тобто доступною в режимі реального часу або з мінімальною затримкою	
Оприлюднюється (подається в органи статистики, публікується)	
Містить інформацію про минулі, теперішні та майбутні показники діяльності	
Використовують і зовнішні, і внутрішні користувачі	
Інформація подається відповідно до потреб бізнесу в зрозумілій формі та з різним ступенем деталізації	
Є обов'язковою для кожного підприємства	
Інформація може подаватися і в грошових, і в натуральних показниках	
Подається зі значною затримкою у часі	
На її форму впливають особливості галузі, в якій працює підприємство	

Завдання 3.

Розподіліть користувачів облікової інформації на внутрішніх і зовнішніх:

Користувачі облікової інформації	Внутрішні	Зовнішні
Власники підприємства		
Банківські установи		
Менеджери підприємства		
Директор		
Державна фіскальна служба України		
Персонал підприємства		
Керівник підрозділу		
Дійсні інвестори		
Потенційні інвестори		
Постачальники		
Покупці (замовники)		
Головний бухгалтер		
Суспільство		
Державна служба статистики України		

Завдання 4.

Скласти інформаційну карту відділу збуту щодо управлінської звітності за формою:

№ з/п	Центр відповідальності	Назва звіту	Вимірники (грошові, трудові, натуральні)	Перелік показників	Періодичність складання	Відповідальна особа
1	2	3	4	5	6	7

Сформуйте форми запропонованих звітів.

ТЕМА 2. ВИТРАТИ ПІДПРИЄМСТВА: КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ПОВЕДІНКА

Завдання для практичного заняття 2:

1. Підготуйтеся до обговорення дискусійних питань:

1. Класифікація витрат за різними ознаками.
2. Поведінка змінних і постійних витрат при змінах обсягу діяльності підприємства.
3. Методи вивчення поведінки витрат, їх сутність і порівняльна характеристика.

2. Практичні завдання:

Завдання 1.

Визначте, які з нижченаведених витрат належать до постійних або змінних: заробітна плата охоронця; 2. амортизація обладнання прямолінійним методом; 3. амортизація обладнання виробничим методом; 4. пряма зарплата; 5. прямі матеріали; 6. оренда; 7. електроенергія; 8. зарплата бухгалтера; 9. зарплата верстатника; 10. зарплата водія таксі.

Завдання 2.

Для кожної з наведених статей визначити, вони є витратами періоду чи продукції:

1. амортизація будівельного складу; 2. амортизація трактора у колгоспі; 3. зарплата пілотів в аеропорту; 4. зарплата диспетчер в таксі; 5. витрати на придбання хмелю для виробництва пива. 6. витрати на придбання етилового спирту; 7. зарплата охоронців в університеті; 8. витрати університету на оплату комунальних послуг; 9. зарплата директора підприємства; 10. придбання заліза для виробництва дерев'яних столів.

Завдання 3. Підприємство виробляє кріплення з заліза. Впродовж місяця підприємство понесло наступні витрати:

Зарплата, грн	Матеріали, грн
Керівник – 6 000	Залізо – 3 000
Бухгалтер – 4 600	Мідь – 1 200
Фрезерувальник – 3 000	Запасні частини – 1 500

Визначити прямі витрати підприємства

Завдання 4.

Виробничі витрати підприємства складають, грн:

Прямі матеріали	20 000
Пряма заробітна плата	12 000
Інші прямі витрати	2 000
Витрати електроенергії	21 000
Заробітна плата бухгалтера	4 200

Визначити суму основних витрат

Завдання 5.

Запас готової продукції на початок квітня становить 10 000 грн. Упродовж звітнього періоду витрати підприємства становлять:

Заробітна плата робітників основного виробництва	50 000
Прямі матеріали	10 000
Амортизація верстатів	12 000
Витрати на рекламу	4 000
Заробітна плата охоронців	5 000
Заробітна плата водіїв	6 000

Собівартість реалізованої продукції становить 50 000 грн. Визначити запас готової продукції на кінець звітнього періоду

Завдання 6.

Загальні витрати підприємства на виробництво 18 000 одиниць продукції становили 360 000 грн (змінні витрати на одиницю складають 5 грн). Визначити витрати підприємства на виробництво 20 000 одиниць продукцію

Завдання 7.

Загальні витрати на виробництво 7 000 одиниць продукції становили 99 000 (змінні 49 000 грн). Визначити загальні витрати на виробництво 5 000 одиниць

Завдання 8.

Витрати контакт-центру «Simply Contact» складають: Абонентська плата 1 200 грн; Вартість кожного дзвінка 0,4 грн. В березні місяці було зроблено 5 600 дзвінків, в квітні 6 200 дзвінка. Необхідно:

-Розрахувати витрати контакт центру на користування телефону в березні та квітні;

-Розрахувати витрати на 1(один) дзвінок в березні та квітні;

-Визначити маржинальні витрати на 1 додатковий дзвінок в березні та квітні;

Завдання 9.

Витрати підприємства за перше півріччя складають:

Місяць	Кількість копій	Загальні витрати, грн
січень	1 500	1 600
лютий	2 000	2 000
березень	3 000	2 500
квітень	4 000	3 000
травень	8 000	5 000
червень	5 000	4 000

Визначити функцію витрат підприємства методом вищої – нижчої точки.

Завдання 10. Оплата праці робітника здійснюється у розмірі 30 грн на годину. Понаднормові витрати годин праці виплачуються у потрійному розмірі. Робітник по плану відпрацює 40 годин на тиждень. Відпрацював 46 годин на тиждень. Визначити суму прямих витрат на оплату праці та суму заробітної плати.

Завдання 11. Залишки матеріалу на початок жовтня становили 200 кг по 3 у.о. за кілограм. Закупівлі матеріалу за жовтень склали:

5-е жовтня - 100 кг по 3,2 у.о. за кілограм;

12-е жовтня - 150 кг по 3,4 у.о. за кілограм;

24-е жовтня - 250 кг по 3,5 у.о. за кілограм.

Всього було використано у виробництві за жовтень 450 кг матеріалів. Списання матеріалів компанія враховує методом ФІФО. Чому дорівнює вартість матеріалів, використаних на виробництво продукції в минулому періоді?

ТЕМА 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ЗА ЦЕНТРАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Завдання до практичного заняття 3:

1. Підготуйтеся до обговорення дискусійних питань:

1. Облік і оцінка діяльності центрів витрат.
2. Облік, звітність і оцінка діяльності центрів доходу.
3. Облік і оцінка діяльності центрів прибутку.
4. Облік і оцінка діяльності центру інвестицій.

2. Практичні завдання:

Завдання 1.

Підприємство виготовило продукцію, на виробництво якої було витрачено матеріалів 5 м² вартістю 12 грн за одиницю. Упродовж періоду виготовлено 1000 од. продукції, а фактичні матеріальні витрати становили 5 200 м² загальною вартістю 60 400 грн. Визначити відхилення матеріальних витрат.

Завдання 2.

Маржа становить 50%. Оборотність активів 8000 грн. Чистий операційний прибуток 3 700 грн. Витрати 1 200 грн. Визначити показник ROI.

Завдання 3.

Запланований обсяг реалізації на ТзОВ «Пролісок» на наступний рік складає за I квартал 800 од. продукції, за II квартал – 900 од. продукції, за III квартал – 750 од. продукції, за IV квартал – 880 од. продукції. Скласти уніженаведеній таблиці бюджет виробництва у ТзОВ «Пролісок» на наступний рік, враховуючи, що залишки готової продукції складають 20 % від квартального обсягу реалізації наступного періоду. У I кварталі року, наступного за плановим, обсяг реалізації становитиме 850 шт.

Бюджет виробництва ТзОВ «Пролісок» на наступний рік

Показник	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал	Разом за рік
Запланований обсяг реалізації, од.					
Залишки готової продукції на початок бюджетного періоду, од.					
Залишки готової продукції на кінець бюджетного періоду, од.					
Запланований обсяг виробництва, од.					

Завдання 4.

Запланований обсяг реалізації у ТзОВ «Пролісок» на 2021 рік складає за I квартал 1200 од. продукції, за II квартал – 1350 од. продукції, за III квартал – 1230 од. продукції, за IV квартал – 1880 од. продукції. Скласти бюджет виробництва у ТзОВ «Пролісок» на 2021 рік, враховуючи, що залишки готової продукції складають 15 % від квартального обсягу реалізації наступного періоду. У I кварталі 2022 року запланований обсяг реалізації становитиме 950 од.

Завдання 5.

Визначити результат діяльності виробничого підрозділу (цеху) підприємства за показником витрат. Дані про планові та фактичні витрати цеху наведені у таблиці. Оцінку здійснити, виходячи з того, що цех виконав свою виробничу програму на 110 %.

Стаття витрат	Планові	Фактичні
Сировина і основні матеріали	600 000	660 000
Куповані вироби і напівфабрикати	150 000	200 000
Паливо й енергія на технологічні цілі	60 000	70 000
Основна заробітна плата виробничих робітників	250 000	300 000
Додаткова заробітна плата виробничих робітників	25 000	28 000
Відрахування на соціальні заходи	?	?
Загальновиробничі витрати	950 000	500 000
Втрати від браку	x	8 000
Разом		

Завдання 6.

Визначити фінансові результати від всіх видів діяльності, чистий прибуток, склавши при цьому бухгалтерські проведення на основі таких даних:

1. Прямі матеріальні витрати – 3 000 тис. грн.
2. Прямі витрати на оплату праці – 690 тис. грн.
3. Витрати на експлуатацію обладнання – 400 тис. грн.
4. Загальновиробничі витрати – 380 тис. грн.
5. Адміністративні витрати – 260 тис. грн.
6. Витрати на збут – 10 тис. грн.
7. Інші операційні витрати – 320 тис. грн.
8. Дивіденди одержані – 50 тис. грн.
9. Сума отриманих коштів за реалізовані матеріали – 26 тис. грн. (в т.ч. ПДВ).
10. Собівартість реалізованої продукції – ?
11. Вартість реалізованої готової продукції разом з ПДВ – 5 400 тис. грн.
12. Залишкова вартість ліквідованих основних засобів – 22,0 тис. грн.
13. Вартість оприбуткованого лому від ліквідації основних засобів – 18,0 тис. грн.
14. Нарахований податок на прибуток – ?

Завдання 7.

Скласти Звіт про прибутки із відображенням: а) змінних витрат (маржинальної калькуляції);

- б) калькуляції з повним розподілом затрат.

Охарактеризувати метод повного розподілу затрат як метод визначення собівартості виробленої продукції.

Підприємство виробляє і реалізує два види продукції: виріб А і виріб Б. Вихідні дані наведені в таблиці:

Вихідні дані	Виріб А	Виріб Б
1	2	3
Ціна реалізації, грн.	300	250
Працеватрати на од. продукції, грн.	45	56
Матеріали на одиницю продукції, грн.	94	78
Змінні виробничі накладні витрати на од. продукції, грн.	51	31
Обсяг виробництва, шт.		
Січень	400	500
Лютий	450	600
Обсяг реалізації, шт.		
Січень	350	400
Лютий	450	650
Постійні накладні витрати, грн.		
Січень	9 850	
Лютий	8 500	

Завдання 8.

Скласти і обґрунтувати порівняльні звіти про прибуток за кожен місяць за методами повного розподілу затрат; маржинальної калькуляції, якщо підприємство виробляє і реалізує один вид продукції.

Вихідні дані наведені в таблиці:

Показник	Од. виміру	Січень	Лютий
Реалізація	шт.	1000	1200
Виробництво	шт.	1500	1000
Ціна	грн.	130	130
Змінні виробничі витрати на одиницю продукції	грн.	70	70
Фактичні постійні виробничі накладні витрати	грн.	46000	46000
Постійні адміністративні витрати	грн.	20000	20000

Завдання 9.

Визначити трансферну ціну напівфабрикату А, який використовується у виробництві продукту Б за умови, наведеними в таблиці (грн).

Показник		у тому числі		Ціна, грн.
		матеріальні витрати, грн.	витрати на обробку, грн.	
Назва продукції	Повна собівартість, грн.			
А	120	50	70	?
Б	500	150	350	620

ТЕМА 4. БЮДЖЕТУВАННЯ ТА КОНТРОЛЬ: СУТНІСТЬ, ПОРЯДОК ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗДІЙСНЕННЯ

Завдання для практичного заняття 4:

1. Підготуйтеся до обговорення дискусійних питань:

1. Загальна характеристика операційного і фінансового бюджетів.
2. Методика і техніка контролю за виконанням бюджетів.
3. Прогнозний баланс виконання бюджету.

2. Практичні завдання:

Завдання 1.

Підприємство «Ротекс» має два цехи з виготовлення запчастин до автомобілів. Нижче подані дані про заплановані виробничі витрати, які припадають на одну запчастину, за нормального рівня виробництва 1000 запчастин за рік.

Цех	Заплановані виробничі витрати на одну запчастину, грн.		
	постійні	змінні	Разом
Цех А	120,00	16,50	136,50
Цех Б	114,00	15,00	129,00

Проте після всебічного обговорення можливостей підприємства на виробничій нараді керівництво дійшло висновку, що в наступному році обсяг виробництва становитиме лише 800 запчастин. Крім того, заплановані змінні виробничі витрати зростуть на 10%.

Необхідно підготувати бюджет виробничих витрат на наступний рік, виходячи з нових умов.

Завдання 2.

Бюджет продажу та бюджет виробництва підприємства «Норд»:

Показник	Період					
	січень	лютий	березень	квітень	травень	червень
Запланований обсяг продажу, од.	10000	12000	14000	15000	14000	13000
Запланований обсяг виробництва, од.	14000	15000	14000	13000	12000	-

Фактичний обсяг реалізації за січень становить 11000 одиниць.

Очікується, що величина продажу за наступні місяці (лютий – червень) також буде на 10 % вище ніж запланована відповідно до бюджету. Звичайно політика підприємства щодо запасів полягає в отриманні їх залишків, величина яких дорівнює величині запланованого продажу за бюджетом за два наступні місяці. Фактичний обсяг виробництва за січень становив 14000 одиниць. На підставі наведеної інформації скласти скоригований бюджет продажу та виробництва.

Завдання 3.

Підприємство «Скайп» займається виробництвом принтерів. Нижче подано звіт про фінансові результати за підсумками звітного року.

Показник	Сума, грн.
Доходи від реалізації (1000 принтерів за ціною 1 750 грн.)	1 750 000
Чистий дохід від реалізації	?
Собівартість реалізації:	
– прямі матеріальні витрати	1 004 500
– пряма заробітна плата	122 800
– інші прямі витрати	85 900
– загальновиробничі витрати	22 850
Валовий прибуток	?
Адміністративні витрати:	
– постійні	50390
Витрати на збут:	
– змінні	36 400

– постійні	12 890
Фінансовий результат	?

На наступний рік очікуються такі зміни в діяльності підприємства:

Показник	Зміна	
Кількість реалізації принтерів	збільшення на 25%	
Ціна одного принтера	збільшення на 10%	
Ціна прямих матеріалів	збільшення на 4%	
Пряма заробітна плата	збільшення на 3%	
Загальновиробничі витрати	збільшення на 5%	
Адміністративні витрати	збільшення на 10%	

Використовуючи всі наведені дані, підготувати бюджетний звіт про фінансові результати на наступний рік.

Завдання 4.

Запланований обсяг виробництва продукції у ТОВ «Мрія»: січень – 100 од., лютий – 180 од., березень - 195 од. Для виготовлення одиниці продукції необхідно 6 од. матеріалу А. Запаси матеріалу А на кінець місяця плануються в розмірі 20 % виробничої потреби в наступному місяці. У квітні виробнича потреба у матеріалі А становитиме 1320 шт. Залишок матеріалу А на 1 січня становить 120 од. Ціна за 1 од. матеріалу А планується на рівні 5 грн. Складіть бюджет придбання матеріалу А у ТОВ «Мрія» (в натуральних і в вартісних одиницях) на I квартал. Результати оформіть у вигляді таблиці:

Бюджет придбання матеріалу А ТОВ «Мрія» на I квартал

Показник	січень	лютий	березень	Разом за квартал
Виробнича потреба у матеріалі 1, од.				
Кількість матеріалу 1 у залишку на початок бюджетного періоду, од.				

Кількість матеріалу 1 у залишку на кінець бюджетного періоду, од.				
Необхідний обсяг придбання матеріалу 1, од.				
Загальні витрати на придбання матеріалу 1, грн.				

Завдання 5.

У ПАТ «Світанок» планові обсяги реалізації готової продукції у I кварталі складають на січень – 605 од., лютий – 800 од., березень – 800 од., квітень – 850 од. Ціна одиниці продукції в січні планується на рівні 60 грн., в лютому-березні – 68 грн. Залишки готової продукції на кінець місяця плануються в розмірі 25 % від місячного обсягу реалізації наступного періоду. Залишок готової продукції на 1 січня становить – 152 одиниці. Складіть бюджет продажу та бюджет виробництва у ПАТ «Світанок» на I квартал. Результати оформіть у вигляді таблиць:

Бюджет продажу ПАТ «Світанок» на I квартал

Показник	січень	лютий	березень	Разом за квартал
Обсяг реалізації, од.				
Ціна одиниці продукції, грн.				
Дохід від реалізації, грн.				

Бюджет виробництва ПАТ «Світанок» на I квартал

Показник	січень	лютий	березень	Разом за квартал
Запланований обсяг реалізації, од.				
Залишки готової продукції на початок бюджетного періоду, од.				

Залишки готової продукції на кінець бюджетного періоду, од.				
Запланований обсяг виробництва, од.				

Завдання 6.

У таблиці відображено статичний, гнучкий бюджет та фактичні дані ПАТ «Світоч» за I квартал поточного року. Порівняйте фактичні дані з бюджетними та зробіть відповідні висновки.

Розрахунок відхилень фактичних даних від даних статичного (зведеного) і гнучкого бюджету ПАТ «Світоч» за I квартал

Показник	Дані статичного бюджету	Дані гнучкого бюджету	Фактичні дані	Відкоригований гнучкий бюджет	Відхилення фактичних даних від статичного бюджету	Відхилення фактичних даних від гнучкого бюджету
Обсяг виробництва, од.	900	900	956			
Змінні прямі матеріальні витрати, грн.	270000	270000	280700			
Змінні прямі витрати на оплату праці, грн.	109800	109800	118120			
Змінні інші прямі витрати, грн.	86200	86200	87108			
Змінні загальновиробничі витрати, грн.	27900	27900	28705			
Постійні загальновиробничі витрати	121 195	121 195	121 605			
Адміністративні витрати	182 900	182 900	168750			
Витрати на збут:						
- змінні	95400	95400	89000			
- постійні	162300	162300	178900			
Разом витрат						

ТЕМА 5. ОСНОВИ КАЛЬКУЛЮВАННЯ ТА МЕТОДИ ОБЛІКУ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ

Завдання для практичного заняття 5:

1. Підготуйтеся до обговорення дискусійних питань:

1. Елементи системи калькулювання.
2. Характеристика і сфера застосування простого, позамовного, попередільного та нормативного методів обліку і калькулювання.
3. Методика і техніка калькуляційних розрахунків.

2. Практичні завдання:

Завдання 1.

Компанія виготовляє продукцію шляхом послідовної обробки в двох підрозділах. Є така інформація про діяльність компанії за звітний період:

	Підрозділ 1	Підрозділ 2
Виробничі накладні витрати	20 000	50 000
Відпрацьовані праце-годинник	10 000	5 000
Відпрацьовані машино-години	7 500	12 500
Матеріали	2 000	5 000

На виробництво замовлення № 307 в підрозділі 1 було витрачено 10 праце-годин, а підрозділі 2 - 15 машино-годин. Для розподілу виробничих накладних витрат компанія застосовує окремі цехові ставки. Яка сума виробничих накладних витрат буде віднесена на замовлення № 307?

Завдання 2.

Загальновиробничі витрати підприємства складають 240 000 грн при виробництві трьох виробів. А – 120 од.; Б – 240 од.; В – 400 од. Кожний вид продукції потребує обробки відповідно; 7, 12, 15 машино-годин. Прямі витрати

праці на одиницю дорівнюють: А 75 грн, Б 40 грн, В 56 грн. У разі використання машино-годин, як бази розподілу.

Визначити витрати на одиницю виробу Б.

Завдання 3.

Витрати на виробництво 6 000 одиниць продукції за місяць включають: прямі матеріальні витрати 24 000 грн; прямі витрати на оплату праці 120 000 грн; інші витрати 2 000 грн; змінні загальновиробничі витрати 140 000 грн; постійні загальновиробничі витрати 180 000 грн. Запас готової продукції на кінець місяця складає 1250 одиниць.

Визначити суму змінних та повних витрат.

Завдання 4.

Підприємство виробляє три види готової продукції. Продукція А – вироблено 236 од., ступінь готовності 40 %. Продукція Б – вироблено 200 од., ступінь готовності 50 %. Продукція В – вироблено 120 од., ступінь готовності 100 %.

Визначити загальну кількість готової продукції на підприємстві.

Завдання 5.

Визначити суму маржинального доходу, якщо відомо наступне:

Дохід від реалізації	120 000 грн
Постійні витрати	100 000 грн
Змінні витрати	50 000 грн
Загальновиробничі витрати	60 000 грн
Чистий прибуток	20 000 грн

ТЕМА 6. СИСТЕМИ ОБЛІКУ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ ЗА ПОВНИМИ, ЗА ЗМІННИМИ ТА ЗА НОРМАТИВНИМИ ВИТРАТАМИ

Завдання для практичного заняття 5:

1. Підготуйтеся до обговорення дискусійних питань:

1. Елементи системи калькулювання.
2. Характеристика і сфера застосування простого, позамовного, попередільного та нормативного методів обліку і калькулювання.
3. Методика і техніка калькуляційних розрахунків.

2. Практичні завдання:

Завдання 1.

Визначити оптимальну кількість матеріалів, необхідних для виготовлення продукції, якщо відомо:

- вартість розміщення замовлення – 1000 грн.;
- ціна одиниці матеріалу – 120 грн.;
- складські витрати – 10 % від вартості матеріалів;
- транспортні витрати на одиницю матеріалу – 0,04 грн.;
- кількість матеріалу, що використовується на виробництво

протягом року – 6 000 одиниць.

Завдання 2.

Визначити фактичну собівартість списаних на виробництво продукції А і Б матеріалів, коли відомо:

- 1) залишок матеріалів за обліковими цінами на початок місяця – 175 000 грн.;
- 2) протягом місяця надійшло матеріалів на склад за обліковими цінами – 350 000 грн.;
- 3) фактична собівартість матеріалів, що надійшли протягом місяця – 358 000 грн.;

4) відхилення фактичної собівартості матеріалів від їх вартості за обліковими цінами на початок місяця – 1000 грн.;

5) вартість списаних матеріалів за обліковими цінами на виробництво продукції

«А» – 25000 грн., на «Б» – 27000 грн.

Скласти бухгалтерські проведення на фактичну собівартість списаних матеріалів.

Завдання 3.

Розподілити між продукцією А, Б і В загальновиробничі витрати, виходячи з таких господарських операцій у звітному місяці:

1) заробітна плата начальника цеху та інших працівників загальновиробничого призначення – 68000 грн.;

2) нарахування ЄСВ на заробітну плату начальника цеху та інших працівників загальновиробничого призначення – ?

3) амортизація легкового автомобіля, який обслуговує начальника цеху – 900 грн.;

4) витрати на відрядження начальника цеху – 4500 грн.;

5) витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення виробничих приміщень – 22900 грн.;

6) витрати на видачу ліцензії – 11600 грн.;

7) розрахунково-касове обслуговування банку – 700 грн.;

8) відсотки за короткотермінові позики банку – 12500 грн. Прямі витрати в розрізі видів продукції:

–матеріальні витрати – 1000 тис. грн., 1500 тис. грн., 1600 тис. грн.

–витрати на оплату праці робітників – 300 тис. грн., 350 тис. грн., 320 тис. грн.;

–витрати з експлуатації обладнання – 125 тис. грн., 132 тис. грн., 132 тис. грн. Скласти бухгалтерські проведення на суми загальновиробничих витрат.

Завдання 4.

Визначити й обґрунтувати, за якого обсягу виробництва рентабельність фірми становитиме 25%, якщо постійні витрати на цей випуск дорівнюють 20 тис.грн., змінні витрати на одиницю продукції – 55 грн., а оптова ціна одиниці продукції – 95 грн.

Завдання 5.

Визначити й обґрунтувати, за якого обсягу виробництва рентабельність фірми становитиме 20 %, якщо постійні витрати на цей випуск дорівнюють 25 тис.грн., змінні витрати на одиницю продукції – 65 грн., а оптова ціна одиниці продукції – 98 грн.

Завдання 6.

Визначити й обґрунтувати, за якого обсягу виробництва підприємство одержить 50 000 грн. прибутку, якщо змінні витрати на одиницю продукції дорівнюють 64 грн., постійні витрати – 86 000 грн., а оптова ціна одиниці продукції

–97 грн.

Завдання 7.

Визначити й обґрунтувати, за якого обсягу реалізації продукції підприємство матиме рентабельність 10 %, якщо ціна одиниці продукції становить 170 грн., змінні витрати на одиницю продукції – 145 грн., постійні витрати – 50 000 грн.

Завдання 8.

Провести й обґрунтувати розподіл витрат матеріалу між видами продукції пропорційно до нормативних витрат, скласти бухгалтерські проведення на суму понесених витрат, вказавши назву калькуляційної статті і елемента витрат операційної діяльності.

На виробництво трьох видів виробів витрачено 3500 кг вихідних матеріалів:

Вироби	Кількість виробленої продукції, банок	Норма витрат на одиницю, кг
Фарба жовта	200	6
Фарба біла	300	4
Емаль біла	200	5

Завдання 9.

Провести й обґрунтувати розрахунок списання відходів виробництва за виробами за грудень поточного року, розподілити відхилення від норм виходу відходів пропорційно до нормативного витрачання матеріалів, скласти бухгалтерські проведення на суму понесених витрат, вказавши назву калькуляційної статті і елемента витрат операційної діяльності:

№ цеху	Шифр замовлення	Витрати матеріалу за нормою	Зворотні відходи		
			За нормою (3%)	Відхилення	
				%	сума
1	235	180500	?	?	?
1	236	101500	?	?	?
	Разом	?	☐	X	+3603
2	235	26200	?	?	☐
2	236	13000	?	?	☐
	Разом	?	☐	X	-392
3	235	48000	?	?	☐
3	236	20518	?	☐	?
	Разом	☐	☐	X	+686
	Всього	☐	☐	x	

ТЕМА 7. АНАЛІЗ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ВИТРАТ, ОБСЯГУ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРИБУТКУ

Завдання для практичного заняття 7:

1. Підготуйтеся до обговорення дискусійних питань:

1. Методика аналізу “витрати-обсяг-прибуток”.
2. Визначення точки беззбитковості, запасу міцності, операційного важеля та інших аналітичних показників.
3. Застосування маржинального аналізу для оцінки ефективності діяльності підприємства.

2. Практичні завдання:

Завдання 1.

Визначити запас міцності підприємства, якщо відомо наступне:

- фактичний обсяг продажу становить 1000 одиниць;
- прямі витрати склали 200 грн;
- загальновиробничі витрати становлять 500 грн;
- точка беззбитковості 700 грн;

Завдання 2.

Розрахувати операційний важіль, якщо:

- прибуток підприємства склав 12 000 грн;
- маржинальний дохід 24 000 грн;
- точка беззбитковості 1 000 грн;
- фактичний обсяг продажу склав 2 300 грн;
- загальні витрати склали 6 000 грн.

Завдання 3.

За якого обсягу виробництва підприємство одержить 150 000 грн. прибутку, якщо змінні витрати на одиницю продукції дорівнюють 96 грн.,

постійні витрати 112 000 грн., а оптова ціна одиниці продукції – 152 грн.

Визначте точку беззбитковості та запас міцності.

Завдання 4.

Визначити, за якого обсягу виробництва рентабельність підприємства становитиме 25%, якщо постійні витрати на такий випуск дорівнюють 200 тис. грн., змінні витрати на одиницю продукції – 50 грн., а оптова ціна одиниці продукції – 90 грн.

Завдання 5.

Визначити й обґрунтувати:

1) точку беззбитковості для кожного виробу у комбінації їх продажу;

2) обсяг реалізації, необхідний для одержання чистого прибутку – 50

000 грн. ТЗОВ «Кераміка» виготовляє плитку облицювальну і продає її в наборі:

Показник	Плитка		
	Біла	Зелена	Голуба
Дохід від реалізації, тис. грн.	80	80	40
Питомий маржинальний дохід, грн./од.	2,0	3,0	6,0
Постійні витрати, тис. грн.	40		

Завдання 6.

Визначити й обґрунтувати: точку беззбитковості для кожного виробу у комбінації продажу; чистий прибуток при реалізації 500 дверей марки Д-1; 1000 – Д-2; 900 – Д-3. В столярному цеху виробництво і реалізація трьох видів дверей характеризуються такими даними:

Показник	Види дверей		
	Д-1	Д-2	Д-3
Обсяг продажу, шт.	800	900	300
Ціна дверей, грн.	2500	2800	3000
Змінні витрати на одні двері, грн.	1800	2000	2100
Постійні витрати, тис. грн.	450000		

Завдання 7.

Визначити й обґрунтувати точку беззбитковості в обсязі реалізації та запас міцності в доходах від реалізації за даними, передбаченими кошторисом; за кошторисними даними розрахувати, на яку величину у відсотковому вираженні (до десяткового знаку) необхідно змінити ціну реалізації, щоб отримати прибуток в розмірі 420 000 грн.

ПП «Дім» виготовляє тільки один вид виробу. Згідно з річним кошторисом, грн.:

Ціна реалізація одиниці продукції	125
Змінні витрати на одиницю продукції	18
Сукупні постійні витрати	210000
Кошторисний прибуток	300000

Рівень прибутку вважається низьким, тому є альтернативні пропозиції:

Пропозиція	Наслідки
Зменшити ціну реалізації на 10 %	Збільшиться обсяг реалізації на 6 %
Збільшити ціну реалізації на 8 %	Зменшиться обсяг реалізації на 4 %

Розрахувати річний прибуток за кожною пропозицією. Звернути увагу на те, що потрібно представити дані в двох варіантах. Кожна пропозиція є незалежною; при припущенні, що змінні витрати і доходи є лінійними, а постійні витрати не змінюються, коротко пояснити, чи ці пропозиції будуть реальними?

ТЕМА 8. АНАЛІЗ РЕЛЕВАНТНОСТІ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Завдання для практичного заняття 5:

1. Підготуйтеся до обговорення дискусійних питань:

1. Використання аналізу “витрати-обсяг-прибуток” в процесі прийняття рішень.

2. Рішення щодо аутсорсингу – «Виробляти чи купувати».
3. Рішення щодо спільних продуктів – «Продавати чи обробляти далі».
4. Ліквідація напряму діяльності, сегмента тощо.
5. Встановлення ціни продукції.

2. Практичні завдання:

Завдання 1.

Фірма має у своєму розпорядженні вільне в даний час устаткування. Його можна використовувати трьома способами: продати, здати в оренду, використовувати в альтернативному проекті.

– обладнання можна продати за 92 000 грн. після проведення демонтажу та перед монтажної підготовки вартістю 7 000 грн. ;

– обладнання можна здати в оренду строком 10 років зі щорічними орендними платежами в кінці року в розмірі 10 000 грн., але дохід від операції снизится на 10%;

– чистий дисконтований дохід альтернативного проекту, в якому планується задіяти дане обладнання на протязі 2 років – за кожен рік 34 000 грн.

– якщо здійснювати проект, не використовуючи обладнання, то його реалізаційна вартість снизиться на 3 000 грн.

Визначити найвигідніший з цих способів для підприємства.

Завдання 2.

Виробнича собівартість одиниці продукції підприємства становить 70 грн, змінні витрати 45 грн, а її ціна реалізації 110 грн. Підприємство отримало замовлення на виробництво й реалізацію 1000 одиниць за ціною 60 грн. Визначити прибуток підприємства.

Завдання 3.

На підприємстві заробітна плата працівників залежить від кількості виробленої продукції. Останнім часом, заробітна плата таких робітників снизилась. Запропонувати варіанти мотивування працівників на підприємстві.

Завдання 4.

Продавець виконує роботи для компанії, яка є залежною. По контрольованій операції є наступні дані: Виручка (чистий дохід) Продавця: 120 000 тис. грн.; Собівартість операції: 115 000 тис. грн; Прибуток: 5 000 тис. грн (120 000 – 115 000); Рентабельність витрат: 4,35% (5 000/115 000)². Продавець також виконував роботи для незалежних компаній. По операціям з незалежними компаніями є наступні дані:

Виручка (чистий дохід), тис. грн	Собівартість операції, тис. грн	Валовий прибуток по операції, тис. грн (гр.1 – гр.2)	Рентабельність витрат (гр. 3 : гр. 2)
1	2	3	4
20 060	17 000	3 060	18%
10 000	8 000	2 000	25%
6900	6 000	900	15%
7 000	4 000	3 000	75%

Необхідно: 1. Визначити ринковий інтервал рентабельності витрат.
2. Розрахувати мінімальне значення ринкового діапазону рентабельності витрат. 3. Розрахувати максимальне значення ринкового діапазону рентабельності.

Завдання 5.

Компанія «Енергія» виготовляє електродвигуни, які використовує для виробництва машини. Річна потреба у двигунах складає 3000 штук. Витрати на виробництво електродвигуна власними силами наведені у таблиці:

Калькуляція електродвигуна

Види затрат	Величина витрат, грн.	Характеристика витрат
Прямі матеріальні витрати	500	(релевантні)
Прямі витрати на оплату праці	400	(релевантні)
Виробничі накладні витрати:		
– змінні	600	(релевантні)
– постійні	800	(нерелевантні)
Разом	2300	

Компанія отримала пропозицію купувати електродвигуни за ціною 1800

грн. У цьому випадку вільна виробнича площа може бути передана в оренду за 200 тис. грн. на рік. Обґрунтуйте, яке рішення буде вірним: «виробляти» чи «купувати»?

Завдання 6.

Витрати підприємства на виробництво 30 000 деталей становлять 1 382 500 грн., з них 750 000 грн. – змінні, решта – постійні.

Підприємство може купувати такі деталі у зовнішнього постачальника за ціною 42 грн. за одиницю.

Визначити, чи варто компанії купувати деталі замість продовжувати їх виробництво.

Завдання 7.

Фабрика «Дитяча іграшка» виробляє три види ляльок в однаковій кількості: «Оля», «Юля» і «Тарас», про які є така інформація, грн.:

Показник	Виріб		
	«Оля»	«Юля»	«Тарас»
Ціна	160,00	170,00	175,00
Витрати:			
– пряма заробітна плата	14,80	12,40	16,00
– прямі матеріальні витрати	72,00	78,20	67,60
– змінні загальновиробничі витрати	35,00	40,00	29,00

Попит на продукцію фабрики перевищує її потужність, тому керівництво фабрики розглядає питання щодо виробничої програми на наступний місяць. Ставка оплати праці робітників на фабриці встановлена в розмірі 35,00 грн за год., а місячна потужність становить 1 000 годин праці.

Завдання 8.

Корпорація «Медтехніка» виробляє медичне устаткування, ціна реалізації якого 550 грн. за одиницю. Постійні накладні витрати на рік становлять 215 тис. грн. Дані про інші витрати підприємства подано нижче:

Показник	На одиницю, грн.
Прямі матеріальні витрати	250
Пряма заробітна плата	140
Інші змінні виробничі витрати	90

У звітному періоді корпорація отримала замовлення на виготовлення додатково 3000 одиниць продукції. Прийняття цього замовлення не вплине ані на основний обсяг реалізації на існуючому сегменті ринку, що становить 4000 одиниць, ані на обсяг постійних витрат.

На підставі наведеної інформації необхідно визначити:

1) мінімальну ціну продажу додаткової партії медичного устаткування, яку може прийняти корпорація «Медтехніка» для отримання додаткового прибутку;

2) який прибуток (збиток) отримає корпорація, якщо ціна за одиницю устаткування буде встановлена на рівні 530 грн.

Завдання 9.

Фірма «Побутмаш» виготовляє та реалізовує два види продукції – барометри і термометри, використовуючи всі виробничі потужності:

Показник	Барометр	Термометр
Ціна, грн.	25	18
Змінні витрати на одиницю, грн.	15	12
Час виготовлення, год.	2	1

Попит на обидва види продукції перевищує його пропонування з боку виробників. Для виготовлення одного барометра необхідно витратити більше годин праці, ніж для виробництва одного термометра. Загальний час роботи персоналу обмежений до 80 000 год. на місяць, а постійні витрати становлять 120 000 грн. На підставі наведених даних визначте оптимальну виробничу потужність.

Завдання 10.

Підприємство «Харлан» встановлює ціну продажу нового продукту «Х».

Обліковий відділ надав такі дані:

Показник	На одиницю, грн.
Прямі матеріальні витрати	62
Пряма заробітна плата	34
Змінні загальновиробничі витрати	51
Постійні загальновиробничі витрати (3300000 грн./100000 од.)	33
Змінні витрати на збут	42
Постійні адміністративні витрати (4200000 грн./100000 грн.)	42

На підставі наведених даних визначити:

- 1) ціну продажу, якщо націнку встановлено на рівні 110 % до повних витрат підприємства;
- 2) відсоток націнки для збереження ціни, визначеної в п.1, якщо він розраховується на основі змінних виробничих витрат.

Завдання 11.

Виробниче підприємство за звітний рік реалізувало 1270 одиниць продукції за ціною 224 грн. за одиницю. Змінні та постійні витрати відображені у таблиці:

Показник	Сума, грн.
1	2
Дохід від реалізації	284 480
Змінні витрати, в т.ч.:	
– матеріальні	95 250
– на оплату праці	35 560
– загальновиробничі	21 590
Постійні витрати, в т.ч.:	
– загальновиробничі	14 680
– адміністративні	28 790
– на рекламу	11 230

Підприємство планує опанувати новий ринок збуту, на якому воно зможе реалізувати 300 одиниць продукції за ціною 200 грн. за одиницю. Для цього необхідно провести рекламу на суму 5000 грн. та ввести додаткову одиницю управлінського персоналу, що збільшить

адміністративні витрати на 6100 грн. Чи варто підприємству опанувати новий ринок збуту?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні”, затверджений Верховною Радою України. 16. 07. 99 р. № 996 -XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджений наказом МФУ від 31.12.1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>.
3. Голов С.Ф. Управлінський облік: Підручник. К. «Центр навчальної літератури», 2019. 400 с.
4. Фаріон Ф.Д., Писаренко Т.М. Управлінський облік: підручник. К. Центр навчальної літератури. 2019. 792 с.
5. Гуцаленко Л., Колеснікова О., Лепетан І., Марчук У., Мельникова Л. Управлінський облік: навчальний посібник. К. Центр навчальної літератури. 2020. 370 с.
6. За ред. В. Я. Плаксієнка. Управлінський облік : навч. посіб. [для студ. вищих навч. закл.] Полтава. ПП «Астроя». 2018. 250 с.

Допоміжна

1. Г. О. Партин, А. Г. Загородній, А. І. Ясінська, Т. І. Воскресенська. Управлінський облік: Підручник. Львів. Видавництво Львівської політехніки, 2017. 340 с.
2. В.Д. Зелікман, І.М. Ізвєкова, Р.Б. Сокольська та ін. Управлінський облік: Навч. посібник. Дніпро. НМетАУ. 2017. 198 с
3. Тлучкевич Н. В. Управлінський облік. Практикум: навчальний посібник. Луцьк. Луцький НТУ. 2018. 216 с.
4. З.-М. В. Задорожний, І. Я. Омецінська, Л. Т. Богуцька. Управлінський облік: приклади, задачі, тести: навч. посіб. 2-ге вид., доп. і перероб. Тернопіль. ВПЦ «Університетська думка». 2020. 211 с.

5. Зоріна О. А. Впровадження системи управлінського обліку на підприємстві: організаційний аспект. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки". 2022. №9. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2022-9-8260>

6. Зоріна О. А. Системи калькулювання собівартості «директ-костинг» та «абзорпшен-костинг»: порівняльна характеристика. Формування ринкових відносин в Україні. 2022. № 9 (256). С

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Національної бібліотеки ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.

2. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://portal.rada.gov.ua>.

3. Офіційний сайт правового порталу «Ліга Закон». URL: <http://www.ligazakon.ua/>

4. Офіційний сайт «Інститут дипломованих бухгалтерів управлінського обліку» (CIMA) URL: <https://www.cimaglobal.com/>

5. Журнал «Бухгалтерія UA». URL: <https://buh-ua.com.ua/>